

Gorenjec

List za gospodarstvo, socialno politiko in prosveto

Uredništvo in uprava, Strossmajerjev trg 1.
Telefon št. 73.

Leto XXIII.

Št. 18.

Kranj, 6. maja 1939

Izhaja vsako soboto.
Naročnina: celoletno 40,- din, polletno 20,- din,
četrtletno 10,- din.

Akadska mladina in njeno poslanstvo

Prav je, da enkrat s tega mesta načelno spregovorimo odkrito besedo o akademski mladini, o njenih nalogah in odnosih do naroda. Jugoslavija nam je prinesla slovensko univerzo v Ljubljani, ki omogoča številnim našim dijakom — tudi revnejšim — nadaljevati gimnazijski študij na visoki šoli. V Kranju samem, v okolici in po vseh krajih Gorenjske imamo danes prav znatno število akademske mladine. Za narod pa ni vseeno, kako se akademska mladina kot bodoča voditeljica svojega ljudstva, kot cvet inteligence — vzgaja, kako je orientirana, kako se v javnosti udeležuje.

Visoko šolski študij je bil že od nekdaj za vsakega marljivega in nadarjenega dijaka najvišji cilj in ideal. Univerzitetna diploma odpira mlademu absolventu vstop v najvišje, najbolj upoštevane in najbolj čislane praktične poklice, onemu pa, ki se hoče uveljavljati kot znanstvenik, daje vso podlago in legitimacijo za nadaljne znanstveno delo.

Sloves starih, slavnih univerz je bil v vseh časih velik. Drugi srečnejši narodi, ki so v miru in svobodi gojili in gradili svojo narodno, daleč preko mej države segajočo in vplivajočo kulturo, so že pred mnogimi stoletji imeli svoje najvišje šole, katero smo mi Slovenci dobili po težkih več stoletnih bojih šele v Jugoslaviji. Iz teh svatovno znamenitih starih univerz se je širila plamenica kulture po tedanji Evropi, nastajale so nove šole kot žarišča prosvetljenih in omikanih ljudi. Kralji in cesarji, knezi in visoki duhovni dostojanstveniki so bili mecenji in pokrovitelji teh visokih šol, ki so širile slavo svoje domovine, pa tudi razne kulturne in politične ideje.

Te univerze so skozi stoletja privlačevale ukaželjno mladino, bile pa so seveda dostopne le posameznim izbrancem iz višjih krogov, kar danes ne moremo več trdit in še sedaj privabljajo vsled svoje tradicije v svoje učilnice dijaštvo vsega sveta. Na teh svetovno znanih univerzah študirajo poleg zastopnikov vseh evropskih narodov tudi: Američani, Kitajci, Japonci in Orientalci sploh, skratka pestra mešanica vseh narodnosti, kontinentov in ras. Iz teh univerzitetnih središč so se širile razne ideje, katere so dijaki prinašali v svojo domovino.

Kot so bili v 17. in 18. stoletju zelo redki oni slovenski izobraženci, ki so obiskovali visoko šolo, tako se njihovo število začne večati v 19. stol. zlasti v drugi polovici, ko začno zavzemati razna važna mesta po šolah, zdravništvu, politični in upravni službi, v advokaturi, na sodišču itd. Nekateri izmed njih so v državnih službah kljub slovenskemu pokolenju dosegli zelo visoke položaje. Takratna generacija, ki že izumira, pa je študirala v drugačnih okoliščinah in razmerah kot današnja. Bada večine slovenskih študentov — visokošolcev na Dunaju in v Gradcu je bila še večja kot je danes. ...

Nova država je prinesla domačo slovensko univerzo v Ljubljani. Danes študirajo akademiki takorekoč doma. Mnogi celo med univerzitetnimi študijami stanujejo pri starših. V primeri s prej jim je študij znatno olajšan. Ostale pa so še vedno iste dolžnosti in naloge, katere ima akademska mladina, — če se teh nalog zaveda — do svojega naroda, iz katerega je izšla. Velike so te dolžnosti in zelo odgovorne, lepo in zvišeno je poslanstvo akademske mladine, če se svoje bodoče misije le zaveda v vsej veličini, ki ožarja to poslanstvo.

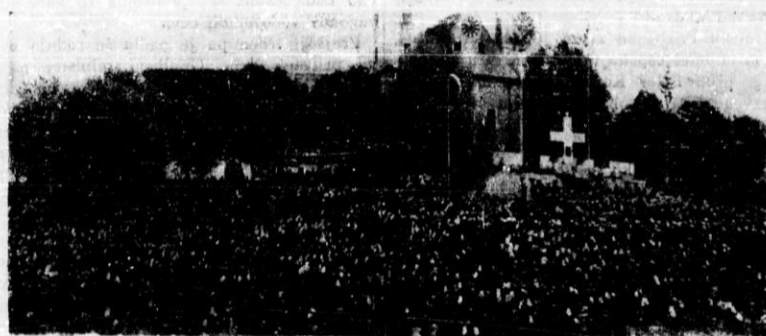
Akademska mladina, ki bo v raznih poklicih in stanovih delovala kot voditeljica ljudstva, svojega lastnega naroda, ga vzgajala, izobraževala in vodila k boljši ali slabši bodočnosti, je cvet naroda, je tista elitna plast v narodu, ki mora prekvasiti od spodaj navzgor vse ostale plasti, prižgati plamenico resnične narodne kulture, gospodarskega napredka in

Kmečki tabor v Celju

Kmečki tabor v Celju, katerega se je udeležilo čez 20.000 zavednih slovenskih kmečkih mož, žena in mladine, je nedvomno največji tabor v slovenski zgodovini. Tabor je pokazal narodno in stanovsko zavest ter organizirano silo slovenskega kmečkega stanu. Kmečka zveza, njegova organizacija je danes prepričala vso Slovenijo in vso državo o tem, da je prava, poklicna in organizirana zastopnica jedra slovenskega naroda. S taborom je slo-

omajno celoto zvestoba do istih vzorov, zvestoba pravim slovenskim voditeljem in zvestoba vsemu, kar daje jamstvo za srečno in svobodno bodočnost slovenskega naroda.

V soboto zvečer se je Celje odelo v zastave, v vence in cvetje, da tako sprejme in pozdravi cvet in stebel slovenskega naroda, naše dobro, preprosto in delavno ljudstvo. Ze v soboto so zaplapolale raz vseh celjskih hiš državne trobojnice našemu kmetu v pozdrav. Hrib

Zborovanje na Hribu sv. Jožefa v Celju

vensko kmečko ljudstvo manifestiralo za mir, za močno in svobodno Jugoslavijo, za zvestobo vladarski hiši, za pravice slovenskega naroda in za pravice slovenskega kmeta. Kmečka zveza je danes stopila v javnost kot strjevana in disciplinirana vojska, katero veže v ne-

sv. Jožefa, pozorišče tega tabora, je bil ves v zelenju, vencih in slavolokih.

Zvečer je v mestnom gledališču v Celju za uvod v kmečki tabor bila prvič uprizorjena D. Petančičeva igra „Slovenskega kmeta povest“. Mestno gledališče je bilo nabito polno.

ljudske prosvete. Če so se prejšnje generacije akademske mladine borile z vsemi sredstvi proti germanizaciji in budile med ljudstvom narodno zavest, vendar danes v svobodni državi, ko so te naloge odpadle, še zdavnaj niso rešena vsa vprašanja, da bi akademska mlada smela držati križem roke.

Večina naše inteligence in akademske mladine izhaja iz kmečkega in delavskega stanu iz najširših plasti naroda. Vprašamo pa se, ali ta inteligencija, ali akademska mladina daje narodu t. j. kmetu, meščanu, delavcu to, kar mu je dolžna dajati. Ali akademska mladina stopa ramo ob ramo v vrstah naroda. Mi vidimo, da se del naše akademske mladine ne zaveda stavljenih ji nalog in da ne vrši poslanstva, katero ji je poverjeno. Akademska mladina mora s svojim narodom misliti in čutiti.

Ne bomo izvajali nobene duševne inkvizicije, če pravimo: „Tudi akademski mladini je mesto tam kjer je večina naroda!“ Slovenski narod, ki je danes enoten, bolj kot kdaj prej, organiziran v veliki državni stranki, ki priznava kot svojega edinega pravega, narodnega voditelja g. dr. Antona Korošca in mu izraža dan za dnem na shodih in zborovanjih svoje neomajno zaupanje, ter popolno legitimacijo za vodstvo državnih poslov, ima popolno pravico, da tudi od akademske mladine zahteva tisto mišljenje, tisto prepričanje, kateremu pripada večina naroda.

Slovenski narod, ki bo dajal kruha današnji akademski mladini, ne bo nikdar več dopustil, da bi mu vladali in ga blatili ter denuncirali različni zloglasni napredni, marksistični in socialistični elementi, izkoreninjenici in izdajalci slovenskega naroda in slovenskega imena ter vihrteli nad njim bič suženjstva in preganjanja. Za vsak narod je hudo in grenko, če izgubi svobodo, a stokrat hujše, če preganja in zapira brat brata.

Ravno v zadnjem času nam je nacionalna in levčarska akademska mladina v Ljubljani pokazala, da ji ni za resnično korist in skrb naroda v teh težkih časih, ampak da je v svoji zaslepljenosti popolnoma vdana svojim brezposelnim, izvagoniranim in zavrženim političnim voditeljem. Izkazalo se je, da je bila vsa ona lepo doneča pravljica o enotnem akadem-

pridreditve so se udeležili tudi mnogi odličniki.

Pred začetkom igre je stopil na oder predsednik Kmečke zveze g. narodni poslanec Brodar in imel na občinstvo krasen govor.

Predstava je bila res doživljaj. Pri igri je nastopilo veliko število ljudskih igralcev iz različnih krajev. Tako je predstava poleg glavnega namena pokazala tudi igralsko zmožnost našega podeželja.

Bog je za nedeljo naklonil še posebno lepo vreme. Mnoge je sicer zadržalo zjutraj nejasno nebo, vendar pa se je tabora udeležilo več kot 20.000 ljudi. Ze na vse zgodaj so zadoneli po celjskih ulicah prijetni zvoki kmečkih godb, ob jutranjih vlakih pa so se zgrinjale od kolodvora po Prešernovi ulici proti Glaziji velikanske množice ljudi, narodnih noš, pevcev, godcev in občinstva. Lepo je donela po Celju himna našega kmečkega ljudstva: „Mi smo slovenske zemlje orači“. Na kolodvoru, ki je bil ves v zelenju, je bil postavljen slavolok z geslom „Naša zemlja je slovenska“.

Sprevod

se je pričel pomikati točno ob 9. uri izpred Glazije. Na čelu je korakala godba, takoj za njo jo vozilo okrog 600 kolesarjev z okrašenimi kolesi, takoj za njimi celjska Železničarska godba ter množica gorenjskih, savinjskih, belokranjskih in koroških narodnih noš. Ta močnega sprevod se je kakor močnen val pomikal po Prešernovi ulici in šel skozi špalir tisočev in tisočev občinstva. Množica je viharno vzklikala zastopniku kr. vlade g. ministru Snoju, ki je bil na balkonu mestnega magistrata in ostalim odličnikom.

Vsi, ki so korakali v sprevodu ter občinstvo na pločnikih, so vzklikali našemu narodnemu voditelju g. dr. Antonu Korošču, Jugoslaviji, Kmečki zvezi in narodnim poslancem, zlasti pa zastopniku vlade g. ministru Snoju. Kakor pisano polje so valovile po ulicah pestre narodne noše, katerih je bilo okrog 1000. V sprevodu je bilo tudi 12 praporov Kmečke zveze in osem godb, ki so igralo slovenske narodne koračnice. Ta močnega sprevod, ki je prepeval z vsem navdušenjem slovenske pesmi in neprenehoma vzklikal našemu mlademu kralju in našemu narodnemu voditelju dr. Antonu Korošču, se je pomikal skozi goste množice občinstva na zborovalni prostor na Hrib sv. Jožefa. Po dolini pa je ta čas odmevalo pokanje topičev in naznanjalo naši domovini, da je danes praznik našega kmeta.

Z Bogom začne vsako delo naš kmet, zato se je današnje veliko zborovanje pričelo tudi z molitvijo in sv. mašo.

Pozdrav lavantinskega vladike.

V imenu lavantinskega vladike je pozdravil zborovalce stolni kanonik mons. g. dr. Cukala iz Maribora. Lavantinski vladika prevz. g. dr. Tomažič je želel današnjemu zborovanju, da bi bilo v čast božjo in duhovno korist slovenskega kmečkega ljudstva v obeh škofijah in vse kr. Jugoslavije. G. kanonik dr. Cukala je imel nato na zborovalce krasen in globok verski nagovor.

Po slavnostnem govoru se je pričela slovenska sv. maša, ki jo je daroval zastopnik škofa ob asistentih številne duhovščine. Med sv. mašo je ob spremljevanju celjske železničarske godbe prepevalo vse ljudstvo naše stare slovenske cerkvene narodne pesmi, da so odmevale daleč po celjski okolici in oznanjale vsem, da se je kmečko ljudstvo danes še z večjim zaupanjem oklenilo oltarja, se posvetilo sv. Jožefu in se izročilo v njegovo varstvo.

Točno ob 11. uri, po končani sv. maši je predsednik Kmečke zveze in narodni poslanec Brodar pričel z zborovanjem. Pozdravil je vse odličnike, zlasti ministra Snoja ter preiskusnega borca za kmečke pravice dr. Kulovca, katerim so priredili zborovalci močnega manifestacije. Z navdušenjem je zbrano kmečko ljudstvo sprejelo brzojavni pozdrav svojega narodnega voditelja dr. Antona Korošca.

Mogočen val navdušenja se nikakor ni mogel ustaviti, množice so viharno vzklikale svojemu voditelju. Takoj na to so bile prebrane pozdravne brzojavke: Nj. Vel. kralju Petru II,

Naznanjam

da sem otvoril v TRŽIČU
v hiši kavarne Javornik**Splošno pečarstvo**

Vsa v to stroko spadajoča dela bom izvršil točno, solidno ter vsakomur v največjo zadovoljnost. — Stalno bom imel na zalogi: vsakovrstne lončene peči, štedilnike, ploščice bele in barvane za oblaganje sten, kuhinj, kopalnic, mesnice itd. ter keramične ploščice za tlakovanje. Izvrševal bom hitro, dobro in solidno tudi vsa popravila. — Se priporoča splošno pečarstvo

GOLOB ANTON
TRŽIČ, Ljubljanska cesta števil. 1.

Cene zmerne!

Vsi samo v trgovino
LOGAR & KALAN
KRANJDo 24. maja se prodaja vse manufakturno blago
po engros cenah!

Prva in največja ugodnost na Gorenjskem.

Predno se odločite za nakup, pridite k nam, da se
prepričate o skoraj tovarniških cenah.Došlo 1000 najmodernejših kamgarnov za moške
obleke od din 20.- do din 138.-.**Pozor!****Razstava pohištva!**Predno se odločite za nakup pohištva,
si oglejte mojo bogato zalogo!**Pohištvo** od preproste do najsodobnejše izdelave v nedosegljivi kvaliteti Vam nudi le poznana domača trdka**KOS ANTON - STROJNO MIZARSTVO - KRANJ - KLANC**Mojo izbrano zalogo pohištva si vsak čas lahko ogledate na
Jezerški cesti števil. 16, nasproti hotela „Kranjski dvor“ (g. Peterlin).**MALI OGLASI**Za vsako besedo v malih oglasih se
plača D. 0.50. Najmanjši znesek je 8 D.**Važno! Modroce, otomane, spalne divane i. t. d. izdeluje solidno in po nizki ceni BERNARD MAKS, tapetnik Na skali 5 (v hiši g. Šipica).**

Hiša na prodaj, Primskovo št. 96.

Prodajam skoro nov krojaški velik šivalni stroj znamke „Piffa“. Poizve se v upravi lista.

Sprejem v službo pošteno kmečko dekle za vsa hišna in vrtna dela. Dr. Ahačič Kozma, Tržič.

Hiša štiri stanovanjska z lepim vrtom na Primskovem se prodaja. Poizve se v upravi „Gorenjca“.

Krojaškega vajenca sprejemam takoj. Zupan Ivan, Čirčiče pri Kranju.

Prazne vreče, eventuelno tudi strgane kupi večjo količino trdka Majdič Merkur, Kranj.

Hiša štiri stanovanjska, tik Kranja na prometu ob križišču cest se ugodno prodaja. Lepa prilika za obrtnika ali trgovca. Naslov v upravi lista.

Stanovanje 2 sobi, kuhinja in vse pritlikline se odda takoj ali s prvim junijem. Poizve se v upravi lista.

Lokal, poraben za vsako obrt se poceni odda takoj v bližini Kranja na prometni točki Naslov se poizve v upravi lista.

Dobro ohranjen globok otroški voziček se ugodno prodaja. Naslov v upravi „Gorenjca“.

Iščem 1 ali 2 sobno stanovanje na periferiji čez polje, sončno, zračno in brez prahu. Ponudbe v upravi.

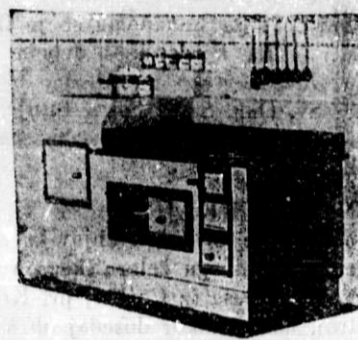
Pisalni stroj „Remington“ — Portable, skoraj nov, ugodno na prodaj. Trgovina Ahačič, Kranj.

ŠIRITE IN BERITE „GORENJCA“

Sprejema hranilne vloge in tudi vloge na tekoči račun. Hranilne vloge se lahko vplačujejo tudi potom Poštne hranilnice in so vlagateljem te položnice na razpolago.

*

Hranilne vloge se obrestujejo po 4% in so vlagateljem vedno na razpolago. Vezane vloge s tri mesečno odpovedjo se obrestujejo po 5%.

HRANILNICA IN POSOJILNICA
V KRANJU R. Z. Z. N. Z. LJUDSKI DOM**Če zidaš hišo ali preurejaš stanovanje, rabiš štedilnik s ploščicami, lončene peči (visoke ali krušne). — Ploščice, bele in barvaste, za oblaganje štedilnikov, kuhinj, mesarij itd. — Keramične plošče za tlakovanje. — Vse to, samo prvovrstno blago, dobavlja in strokovno postavlja le znana domača trdka****OSELJI VINKO PEČARSTVO KRANJ Mestni trg 18.**

Sprejemajo se vsa v to stroko spadajoča popravila. — Zahtevajte ponudbe.

Gorenjci, gorenjke!
Najboljše trpežno**KOLO**kupite le
v trgovini**M. Krašovec, Kranj**
nasproti bekselnaSamoprodaja
francoskih koles

Mimica Zagorska:

15

Marija Taborska

(Zgodovinska povest iz dobe turških časov.)

(Dalje.)

„Ti se boš pa ženil, ti!“ se je norčeval Vilibald. „Le katera bi hotela takega telebana!“ se pošali oče s svojim sinom, kar pa je v resnici mislil baš obratno.

„Le katera je tebe hotela, oče,“ ga zavrne Martin, ki mu ni hotel ostati dolžan zbadljivke.

„Molči, smrkvavec!“ je trdo ukazal Vilibald, da je s tem vsem navzočim dokazal svojo moč v hiši.

Martin ni upal ugovarjati očetu. Črno je pogledal po hiši, nato pa zazvižgal in bres slovesa odšel.

„Burja!“ je rekel Vilibald. „Kar zaletava se na vse strani! Zdaj mu je bilo že zadosti in je pošteno jezen. Sicer je pa dober fant,“ ga opravičuje pri vseh z dobrohotno očetovsko besedo, kar so svatje takoj opazili in videli, kako ga ljubi.

„No zdaj se še pomenimo o svadbi,“ so priganjali snubači.

„In o doti, o doti,“ je rekel Vilibald.

„Za tisto še nismo nič vprašali,“ ga je zavrnil Ožbalt. Zdaj smo prišli vprašati samo za dekle.“

„Če boš pa kaj dal z njo, bomo prav radi vzeli,“ je dostavil Pankrac.

„I, saj sami veste, da Vilibald ni brez cvenka.“ se je ponesel svobodnjak. „Edino hčer možim in sram bi me bilo, če bi ji ne dal, kakor se spodobi!“

„Koliko boš dal? Reci besedo!“ je rekel Pankrac.

„Kaj bom dal? Dvesto ogrskih goldinarjev.“

„To je beseda za moža!“ je vzkliknil Pankrac.

Ožbaltu in Titu so se svetile oči in stari je rekel:

„Presneto boš grunt potresel!“

„Ne bom ga!“ je zamahnil Vilibald. Temelji moje domačije ne bodo, še prav nič čutili tega.“

„Dvesto ogrskih goldinarjev, presneto, dober grunt bi že kupil za ta denar.“

„Martinu bo še dovolj ostalo,“ je rekel Vilibald. „Na gruntu ne bo niti beliča dolga. Torej, kakor sem rekel: dvesto ogrskih goldinarjev bom na tole mizo naštel, ko pridete po nevesto, pa bala tudi dobite pripravljeno in svatovščino vam pripravim, kakršne še ni bilo v Podbrezjah,“ z zvišenim glasom oblastno govori svobodnjak, župan Vilibald, ki se je v teh besedah zdel samemu sebi neprekosljiv.

„V soboto, ko bo polдне zvonilo, bodite tu, jim skoraj ukaže Vilibald.“

„Kakor si rekel,“ odgovorijo svatje, ki so bili nad vsem presenečeni.

„Pijmo!“ je veselo z glasom priznanja vzkliknil Pankrac in buča se je praznila. Možje so pili, govorili in spet pili. Pozno so se začeli poslavljati. Po stari šegi je Vilibald objel in poslovil vse po vrsti.

„Bog s teboj, Pankrac, dragi starešina!“ prvega poslovi.

„Bog s teboj, Ožbald, odslej moj mili brat!“ drugega.

„Bog s teboj, Tit, moj dragi sin!“ pozdravlja vse točno po redu kot zahtevajo slovenski kmečki ženitovanjski običaji.

„Vsi trije so odgovarjali:

„Bog in njegov blagoslov s teboj, hišni gospodar!“

Ko so prišli do hišnih vrat, je Vilibald vsakega še pokrižal z blagoslovljeno vodo in želel:

„Hodite v božjem varstvu in se čez sedem dni spet oglasite.“

„Bog ti usliši prošnjo, Vilibald,“ so mu želeli snubci in odšli.

Nevesta pa je stopila za njimi in vsakemu vtaknila v žep kos kruha, po tedanjem običaju rekoč:

„Nesite kruh družini, da bo vedela kakšnega jim bo pekla nova gospodinja,“ to jim je naročala vsa prevzeta ob slovesu, ko so snubci odhajali.

„Da bi ga le dolgo pekla z božjo pomočjo,“ so odgovarjali.

Nato so se poslovili in svatovsko razigrani odjahali proti Begunjam.

Čez teden dni je Vilibaldov dom svatoval. Mogočna dočija se je odela v prazničen mir, tako je pričakovala gostov. Na skednju je bila pripravljena bala, pisana skrinja, napolnjena s praznjim platnom, druga je bila pripravljena polna pšenice, zraven pa še vse, kar nevesta mora imeti. V shrambi so se smejale pšenične pogače, sod je čakal, da mu nastavijo pipo, vse pisane majolke so poiskali in jih očistili. Delal ni nihče. Micka je bila pri materi v zgornji hiši in se poslavljala od nje. Vilibald pa je hodil v praznični obleki po dvorišču in se moško držal, kot le v takih prilikah.

V soboto popoldne so se začeli iz Srednje vasi vriski. Kmalu nato se je prikazal pisan sprevod svatov. Spredej so jezili drug, starešina in ženin, za njim je šel tudi godec. Zavili so v vas in se ustavili pred prvo hišo, zavili v vežo ter zagodli, da so se domačini brž zgrnili okrog njih.

„V imenu božjem smo prišli v vašo hišo, da bi za svobodnjaka Tita Ožbaltovega dobili pri vas nevesto.“

„Zmotili ste se, dragi svatje,“ jih je zavrnil gospodar. „Zmotili ste se, pri nas nimamo neveste za vas!“

„Kaj pa tisto dekle tamle, morda je pa tista nevesta,“ se je vmešal godec in pokazal rdečelično dekle.

„Če je ženinu po volji in če bo hotela iti z nami, jo bomo pa kar vzeli,“ je govoril drug Jože.

„To dekle je pa že drugam oddano, vi pojdite kar naprej in Bog vam daj srečo pri iskanju,“ je rekel gospodar.

„Mi pa nočemo od hiše, dokler nam ne izročite neveste, ki ste jo nekam skrili,“ so svatje govorili kar brez premišljevanja, ker so te običaje predobro znali že iz nešteti svadb.

„Kamro nam odprite! Notri ste jo skrili!“ silijo vsi hkrati svatje.

„O, le pogledite!“ odgovarja gospodar.